

Ігор Ткаченко

«На кров'ю політім крутянським снігу в безсмертя вписалось геройське ім'я»

(Закінчення)

3. Хвилюючий січень 1918 р.

А що ж відбувалося в січні 1918 року в Україні та її столиці? Коли московсько-більшевицький уряд Росії на чолі з Ульяновим-Леніним оголосив війну Центральній Раді, а відтак і всьому українському народові, стало зрозумілим, що вторгнення ворожих розбійних підрозділів Єгорова, Берзиня, Кудинського, очолюваних М. Муравієвим, є неминучим, серед урядових структур, військових чинників та громадськості постало нагальне питання про захист Києва.

Ці події не залишили байдужими й гімназійно-студентські кола, молодь, юнаків ряду військових шкіл. У середині січня в Києві відбулося віче студентів університету Св. Володимира та новоствореного Українського Народного Університету, на якому ухвалили: створити студентський курінь січових стрільців. До них долучилися й гімназисти української 2-ої гімназії ім. Кирило-Методіївського братства та юнаки кількох київських військових шкіл.

Ось як про ті події згадує один із учасників бою під Крутами, учень згаданої гімназії, що дивом залишився живим, Ігор Лоський:

Якщо не помиляюся, шостого (19) січня 1918 р. відбулися загальні збори учнів двох старших клас. Пошесть зборів охопила на ті часи київських гімназистів, і то були не перші збори, що їх бачив у своїх мурах старенький будинок Художньої школи на Сінній площі, де знайшла собі тимчасовий притулок гімназія. Але, мабуть, ні одні з тих зборів не проходили так однодушно. Головою обрано бл. пам. Павла Кольченка, учня 8-ої класи, що встиг уже побувати на фронті під час світової війни і вважався тому найбільш досвідченим у військовому ділі. З'ясувавши в коротких словах справу, Кольченко запропонував прийняти постанову, ідентичну з тою, яку прийняли на своєму вічу студенти університету. Постанову одноголосно прийнято. Директор гімназії, якого прошено на збори, після невдалої спроби одговорити своїх питомців від такого, на його погляд, нерозважного кроку, мусів, зрештою, погодитись з постановою та оголосити з рамени дирекції офіційальну перерву навчання в двох старших класах гімназії, на час перебування учнів у війську. Просив лише, аби не спокушати до вступу до куреня учнів молодших клас. Правда, це допомогло мало, бо кілька учнів шостої класи таки до куреня вступило. Тут варто зазначити, що в гімназії постанови додержано. Всі ті, що були на той час у Києві, взяли участь в Студ. Курені, навіть ті, що на час Різдвяних ферій відїхали з Києва і з огляду на анархію в краю не могли вчасно вернути, прилучилися до місцевих військових відділів [...].²⁵

25. Лоський І. «Крути» // Герої Крут. Лицарський подвиг юних українців 29 січня 1918 р. Упоряд. Ів. Ільєнком. – Дрогобич: «Відродження», 1995. – С. 50.

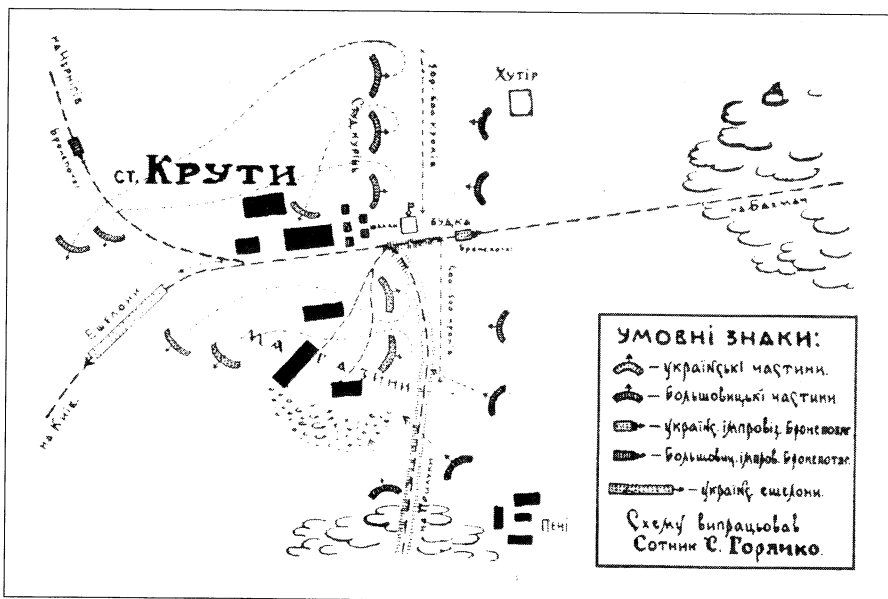

Схема бою під Крутами

До цього списку гімназистів долучилися й Іван Сорокевич та Григорій Піпський, учні VII класу.

Одна сотня цього студентського куреня в кількості 115-130 осіб прибула на бойові позиції в районі залізничної станції Крути 27 січня о 4-й годині ранку. Два дні пройшли в підготовці до зустрічі ворога, який наближався з боку села Пліски, – копали шанці, тренувалися в стрільбах та володінні зброєю, розвідували позиції противника. Бій розпочався вранці 29, коли на українські позиції замкненими шерезами посунули червоні банди муравйовських людоджерів у чорних балтійських бушлатах та безкозирках. Юнаки та студенти зустріли їх шквальним вогнем гвинтівок та кількох скорострільів. Ворог мав значні втрати – багато падало замертво, але за першою лавою йшла друга, третя і здавалося, що їм не буде кінця-краю. Сили окупантів непомірно зростали, бо мали постійне поповнення. «Шість тисяч і – триста – страшні ті обценьки! І жертву прийняла козацька земля!» (Дажбожич, «Крути»). Але найбільше попував крові большевикам сотник Лощенко з одним козаком, що прийшли на допомогу юнакам та студентам на імпровізованому бронепотязі, оснащеному невеликою гарматою та кулеметом. Під'їжджаючи часто під саму ворожу лінію, він справно нищив ворога і влучним вогнем своєї гармати стримував шалений наступ червоних банд. У середині дня бій розгорівся зі страшною силою. Стримувати подальші наступи озвірілої та п'яної мат-

росні січовий курінь уже не міг. Бракувало людей, набоїв, була відсутня належна координація дій. Але бій ще тривав до пізнього вечора. Тоді полягли майже всі. Уночі, уже після бою, у ворожий полон випадково потрапило 35 студентів та гімназистів, які брели розкислим полем без набоїв у рушницях. Сімох юнаків, серед яких були поранені, з невідомих причин большевики відправили до Харкова, що і зберегло цим крутянцям життя. А 28, що залишилися, зазнали страшних тортур. Цілу ніч знущалися над юнаками большевицькі головорізи. Навіть маленькі жиденята, яких було багато серед червоних, підскакували аби вдарити каменюкою в обличчя котрогось із хлопців.

Бій під Крутами

На ранок наступного дня під час розстрілу полонені пліч-о-пліч мужньо трималися під жерлами ворожих гвинтівок. Іван Сорокевич та Григорій Піпський, підтримуючи один одного, хоробро вдивлялися в очі неминучої смерті. Але раптом Григорій на всю потугу свого голосу почав співати «Ще не вмерла Україна...». Гімн миттєво підхопив Іван і решта юнаків.²⁶ Пролунали постріли. Ненависники добивали свої жертви, кололи багнетами, розбивали прикладами голови, виколували очі, знущалися над юними тілами так, що багатьох неможливо було розпізнати.

26. Дорошенко Д. Історія України 1917-1918 р.р. – Ужгород, 1930. – Т. I. – С. 285.

Так, протягом двох днів, вирішилася трагічна доля героїчного студентського куреня січових стрільців.

Поки історія людська буде існувати, доти будуть усі, і далекі нащадки наші, з жахом, з огидою згадувати страшне слово «большевик». Каїн, Іуда і «большевик». Три людські потвори, три звіри, що викинула на світ Божий якась страшна безодня. Ні, і то порівняння неправильне!

Каїн убив брата, але сам вжахнувся свого злочинства і як безумний кинувся тікати від братнього трупа; Іуда продав Христа, але не стерпів муки сумління й «удавився» сам. А «большевик» перед смертною карою, перед розстрілом обрізав носи, вуха, проколював очі, випускав тельбухи, добивав недострелених прикладами по голові, мов скажених собак, і тішився муками своїх братів.²⁷

Слова відомої українки досить влучно характеризують большевицько-комуністичний режим, що майже 74 роки так «втішався» страшними звірствами, понівеченими долями мільйонів людей поневолених ним народів. Але й до сьогодні ще немає всесвітнього осуду цих звірств большевиків, комуністів та їх злочинних вождів.

4. Поховання героїв

Після повернення Центральної Ради на початку березня до Києва, по країні швидко поширювалися страшні чутки про кривавий бій під Крутами та ганебну розправу московсько-большевицьких катів-супостатів над студентським січовим куренем, а особливо – про звіряче мордування 28 неозброєних студентів та гімназистів. Ці жахливі чутки миттєво добили й Києва.

У своїй коротенькій нотатці «Микола Ганкевич, один з героїв Крут» доктор Лонгин Горбачевський подає надто скупі відомості про цього гімназиста VIII класу, проте значну частину нарису відводить жінці-галичанці, яка одна з перших забила тривогу по загиблих юнаках:

Місце, де під Крутами були погребані розстріляні, відкрила одна Галичанка, якої син теж як учень Кирило-Методіївської гімназії виїхав з куренем і теж був большевиками розстріляний. Отже, згадана Галичанка (назвиська її не знаю) жила в Києві разом з сином і по повероті Центральної Ради до Києва поїхала зараз до Крут, щоб розвідати про долю сина. В Крутах розповіли їй селяни про бій та показали могилу розстріляних, яких погребали самі селяни, бо большевики покинули їх, не погребавши. Тоді ж ця Галичанка дала про це звістку до Центральної Ради, яка спровадила тіла до Києва. Згадана мати-галичанка, розпізнавши між розстріляними свого сина – збожеволіла. Лице того галицького юнака було таке змасакроване, що спочатку мати сина не пізнала, аж гімназійні товариші розстріляного його пізнали, а мати ствердила його тотожність по біллу.²⁸

27. Старицька-Черняхівська Л. Пам'яті юнаків-героїв, замордованих під Крутами // Герої Крут. Лицарський подвиг юних українців 29 січня 1918 р. Упоряд. Ів. Ільєнко. – Дрогобич: «Відродження», 1995. – С. 206.

28. Горбачевський Л. Микола Ганкевич, один з героїв Крут... – С. 128-129.

Співставляючи цю сумну розповідь з архівними документами, нашими родинними переказами, можна зробити такі висновки:

1) дійсно, у згаданій гімназії в усіх восьми класах в 1917-1918 академічному році навчалися галичани – діти біженців, що постраждали внаслідок Першої світової війни;

2) скільки з них увійшло до складу студентського січового куреня на сьогодні невідомо, але відомо, що серед 28 замордованих юнаків було двоє галичан гімназистів – Іван Сорокевич та Григорій Піпський;

3) авторові достеменно відомо, що Григорія упізнали та підтвердили його особу Остренські – дідусь автора Йосип, бабуса Ірина та їхня старша донька Євдокія, – які й проводжали його в останню путь під час поховання героїв на цвинтарі Аскольдової могили. Батьків та рідних Григорія на похороні не було;

4) після того, як Іван та Володимир Сорокевичі з величезними труднощами примандрували до Києва та вступили до гімназії, велось листування синів з матір'ю (це підтверджується спогадами бл. пам. Ірини Дорош), що залишилась у Ростові, з часом і вона перебралася до Києва та оселилась разом з Іваном. Звісно, вона знала, що син відбув під Крути й у березні забила тривогу;

5) про те, що Іван у цей час міг мешкати разом з матір'ю, а не в бурсі, можна припустити ще й з наступного: майже всі діти галичан та буковинців проживали в бурсі ім. Тараса Шевченка й у списку серед 56 учнів знаходимо Володимира Сорокевича. Іван же в ньому відсутній, як і Григорій Піпський, який мешкав тоді в Остренських. Іван разом з матусею також міг проживати в якійсь добродійній київській родині;

6) усе це дає підстави стверджувати, що згадана доктором Лонгином Горбачевським мати-галичанка була матір'ю Івана та Володимира Сорокевичів – Константина (в дівоцтві Каламунецька).

Є припущення (воно ще потребує ретельнішого уточнення), що на похоронах Івана разом з дружиною та дітьми міг бути й батько – о. Іван Сорокевич.

Урочисте поховання юних героїв відбулося державним коштом на цвинтарі Аскольдової могили, що був перлиною світового значення як пам'ятник мистецтва, з безліччю архітектурно вишуканих склепів, усипальниць, надмогильних пам'ятників, авторами яких були визначні та добре знані скульптори й архітектори тих часів. Він був сплянований за всіма садово-парковими канонами.

З 1786 року Аскольдова могила стає доступним кладовищем, відомим далеко за межами Києва. З того року на цвинтарі було поховано близько 2-х тисяч осіб: від філософів, нащадків декабристів, народників до великих князів, графів, губернаторів. Тут знайшли собі упокоєння чимало представників київської професури, зокрема медиків, інженерів, діячів літератури, мистецтва, культури, військових – учасників різних за часом воєнних кампаній.

Цвинтар Аскольдової могили, де були поховані герої Крут

Зараз можна лише з болем у серці уявити всю загальну красу Аскольдової могили, враховуючи, що в надмогильних спорудах переважав білий колір мармуру й увесь простір біля пам'ятників в огорожах вистилася двоколірною плиткою. Майже кожен могилу прикрашала своєрідна комбінація з квітів та різноманітної зелені. Її складанням займався садівник кладовища, зі смаком добираючи рослини з оранжерій Аскольдової могили. Кожне поховання прикрашалось індивідуально й ніколи не повторювалося. Такого не було на жодному із кладовищ Києва.

Сучасник може з величезним подивом читати враження тодішнього очевидця:

... навколо церкви, спускаючись уступама майже до самого Дніпра, розкинутий величезний квітник з кльомбами тінистих дерев, прекрасних троянд та інших пахучих квітів. Серед строкатого листя різнокольорових газонів підносяться розкішні надгробні пам'ятники, переважно з білого мармуру. Позолочені й висріблені решітки біля пам'ятників іскряться на сонці, виблискують на зеленому фоні рослин, на синій блакиті Дніпрових хвиль, на блідо-рожевому серпанку сяючого небосхилу, як дороге, золоте мереживо, і надають усій картині якогось веселого, святкового вигляду. На цьому кладовищі, під теплим синім небом, у цьому лабіринті зелені та квітів, забуваєш про смерть з усіма її страхіттями і згадуєш тільки про відрадний день воскресіння. З Аскольдової могили вид на Дніпро та далеке задніпров'я чарівний.²⁹

Не випадково саме на цьому київському некрополі були так урочисто поховані 28 героїв-крутянців. Це поховання, за образним висловом Люд-

²⁹ Горчакова О. Киев. – 1886. – С. 103-104.

мили Старицької-Черняхівської, яка виголосила палку промову над тілами забитих юнаків, «буде друга Свята могила над Дніпром...» для кожного щирого свідомого українця. Відтак і по смерті могли герої дивитися на місце свого чину – на крутянські поля Чернігівщини, але, на жаль, не довго. Уже через рік, 31 травня 1919 року, розпочався перший етап трагедії цього унікального кладовища, коли большевицька Колегія комунального господарства постановила його закрити, мотивуючи такі дії переповненням цвинтаря, що зовсім не відповідало дійсності. А от для поховання тут своїх політкомісарів та большевицьких діячів середнього гатунку влада знаходила можливість ще тривалий час. У листопаді 1934 року остаточний вирок Аскольдовій могилі виніс тодішній Нарком освіти Советської України В. Затонський у своєму листі від 3.XI.1934 року до Київського голови Гінзбурга. Повний текст цього листа подано на сторінці 79 «Визвольного Шляху» (Ч. 1 за 2001 р.). Відтак кладовище, як і церква на ньому, були закриті. Розпочалося варварське нищення склепів, могил. У той же час настирливо розроблявся проєкт переплянуння й «упорядкування» території з метою влаштування парку розваг та веселощів. Тут, на мальовничих схилах Дніпра, на самих кістках захоронених мав постати амфітеатр театру для глядачів, що мали спостерігати річкові свята. Усе задумувалося масштабно, грандіозно й помпезно, як майже усе, що творилося в ті ганебні советські часи. Знищивши братську могилу крутянців, советсько-комуністичний режим вчинив наругу над славними синами України, молодим цвітом нації, не давши спокійно спочити їхньому прахові.

19 березня 1918 року велелюдна сумна процесія киян від залізничного вокзалу попрямувала скорботною ходою Безаківською вулицею, Бібі-

Похорон героїв Крут

Похорон героїв Крут

ківським бульваром до Володимирської, де біля будинку педагогічного музею з тимчасовою спеціально збудованою трибуною Головою Центральної Ради, професором Михайлом Грушевським, багатьма урядовцями та громадськими діячами були виголошені жалобні промови. Далі процесія Фундуклеївською спустилася на Хрещатик і попрямувала центральною вулицею міста до Царської площі, а потім вздовж Царського саду Олександрівською вулицею піднялася вгору на Печерські Липки і поміж будівлями зрадницько-повсталого у січні 1918 року Арсеналу через Микільський спуск дісталася цвинтаря Аскольдової могили.

Усіх поховали в братській могилі. Похоронно-ритуальні обряди скінчилися пізно ввечері, коли багряне сонце вже ховалося за Дніпром. Свіжу могилу вкрило море вінків та квітів. Надзвичайно боляче було читати написи на жалобних стрічках: «За честь і волю України положившим життя під Крутами», «Синам України – борцям за її волю», «А вже молодого студента не будуть більше хвилювати – ні життя, ні боротьба, ані кохання», «Милому моему Грицеві від його Олесі» (це засвідчує Валеріян Поліщук у коротенькому спогаді «Над свіжою могилою»).

На третій день після поховання на засіданні педагогічної ради гімназії одним з питань було розглянуто вшанування бл. пам'яті учнів гімназії, про що зазначено у протоколі № 9 від 22 березня 1918 року:

Над чим радили. 10. Пропозиція п. Директора гімназії ушанувати пам'ять учнів гімназії, що полягли в боях – під час январських подій с. р. – [VI кл. – І. Т.] Ганкевича В., Тернавського Євг., Соколовського Андрія; VII кл. – Сорокевича Ів., Піпського Григ.; VIII кл. – Кольченка Павла, Ганкевича Миколу, Дубницького Юрія, що вбитий під Синявою.

Що постановлено. 10. Просити п. Директора гімназії звернутися до батьків учнів і висловити жаль і спочуття Ради з приводу передчасної смерті їх дітей.

Просити батьків забитих в боях учнів гімназії надіслати фотографічні портрети дітей, портрети бажано збільшити і вивісити їх в помешканні гімназії. Вдатися до Міністерства Справ Освітніх в справі заснування при гімназії стипендії пам'яті забитих в январських боях учасників гімназії. Зазначених учнів виключити зі списків.

Директор Г. Козленко
члени Ради: М. Прохорова
Гр. Холодний
О. Радзімовський
Мих. Кравчук
М. Рудницький
Ів. Шаля

Секретар Педагогічної Ради. Мик. Зеров.³⁰

На засіданні був присутній член батьківської Ради п. І. Цимбал. Уже 17 липня 1918 року до Міністерства Освіти УНР надійшло відношення директора гімназії такого змісту:

Згідно з постановою Педагогічної Ради дорученої мені гімназії від 22 березня б[іжучого] р[оку], звертаюсь до Міністерства Освіти з проханням заснувати при гімназії стипендії учнів гімназії, забитих в боях з большевиками під Крутами: 8 кл. – Ганкевича Миколи, Дубницького Юрія і Кольченка Павла; 7 кл. – Піпського Григорія, Сорокевича Івана, 6 кл. – Ганкевича Василя, Соколовського Андрія і Тернавського Євгена. Ці учні своєю героїською смертю виявили найбільшу любов до України. Їх фотографічні портрети, які будуть висіти в залі гімназії, будуть нагадувати про їх патріотичні вчинки. Заснування стипендії їх імени ще більше піднесло би вгору їх імена.

В. о. Директора (підпис)
Діловод (підпис).³¹

На жаль, реалізувати ті добрі наміри ані гімназія, ані відповідні урядові структури не мали можливості та часу. Але в стінах Перемиської гімназії, як пригадували колишні учні цього навчального закладу до 1939 року висіли два великі портрети – Івана Сорокевича та Григорія Піпського (про це в приватному листі до автора оповідає Мар'ян Чура, мешканець с. Нижанковичі, що на Львівщині). Так було вшановано світлу пам'ять цих гімназистів.

Останню інформацію про Сорокевичів маємо з протоколу № 9 засідання педагогічної ради гімназії від 3 червня 1918 року.

Над чим радили. 10) Доклад п. Директора гімназії, що багато учнів, прийнятих до гімназії і вписаних до прийомної відомості, не вписані в протоколи педради.

Що постановлено. 10) Внести в протоколи ради і списки учнів практично прийнятих і записаних в прийомну відомість:

[...]

30. КМДА, ф. Р-332, оп. 1, спр. 5.

31. Там само, спр. 2, арк. 40.

VI кл.

4) Гнаткевича Василя (вступив в сентябрі, увільнений протоколом № 9, п. 10, 22 березня);

5) Сорокевича Володимира;

6) Тернавського Євгена (вступив в сентябрі, виключений протоколом № 9, п. 10, 22 березня);

[...]

VII. 3) Ковгарину Наталю;

[...]

7) Сорокевича Івана (прийнятий в сентябрі, виключений зі списків, протокол № 9, п. 10, 22 березня).³²

З часом Володимир Сорокевич разом з матір'ю та сестрами залишив Київ та повернувся до Перемишля, де в 1923 році одержав атестат зрілості по закінченню Перемиської української гімназії. Студював право у Львівському університеті. Через матеріальні труднощі перервав навчання і працював у фінвідділі в Перемишлі, згодом мешкав біля Вроцлава. Був одружений, дружина – Євгенія, мав двох дітей: сина Ореста та доньку Марусю. Володимир народився 29.07.1900 року. Помер у 1963 році, похований в Замбковіцах Шльонських біля Вроцлава.

Орест народився 10.06.1929 року в Перемишлі. Початкову освіту здобув у Перемиській школі Св. Миколая. У 1944-1945 академічному році він – учень 2-Б класу української чоловічої гімназії, але атестат одержав у 1949 році по закінченню польської гімназії. Студював мікробіологію у Вроцлавському університеті. Працював керівником лабораторії в лікарні. Зараз на пенсії. Одружений, має двох дітей. Останнім часом мешкав у Вроцлаві.

Яка ж подальша доля інших членів благочестивої родини Сорокевичів?

Старший син о. Івана та Константини Микола початкову освіту здобув у своєму рідному селі Боднарці та Горлиці. У 1912 році одержав атестат зрілості, закінчивши Перемиську українську чоловічу гімназію. За два роки до мобілізації до австро-угорської армії студював право у Львівському університеті. По завершенні військової діяльності, скінчив Духовну Семінарію, був висвячений на греко-католицького священника й отримав парохію у Свистильниках на Станіславівщині. Був одружений, мав дітей. Помер в 1970 році в 77-літньому віці.

Ірина Сорокевич (Дорош) 1896 року народження початкову освіту здобула в рідному селі та Горлиці. Атестат зрілості одержала в 1923 році, закінчивши Перемиський український інститут для дівчат (жіноча гімназія). У подальшому студювала учительські семінари й упродовж життя вчителювала.

Інша донька – Меланія (в подружжі – Островська), також навчалась в інституті для дівчат у Перемишлі. У 1937 році разом з чоловіком – свяще-

ником о. Юліаном Островським, уродженцем Жегостова, – розстріляна більшовиками в застінках Таганрозької катівні НКВД.

Хто може підрахувати, скільки таких понівечених людських доль, цілих українських родин, що знаходилися довгий час під жорстоким гнітом комуністичного режиму? Хто підсумує кількість жертв советської імперії смерті на Соловках, у Биківні, Дем'яновому Лазі, Саліні, Катині, Сандермоху та інших катівнях ГУЛАГу.

Щорічно в січні, відзначаючи чергові роковини подій під Крутами, національно свідомі кола громадськості в своїх постановках на жалобних мітингах на місці бою чи перед символічною могилою крутянців на Аскольдовій могилі прагнуть домогтися відзначення цієї дати на державному рівні, встановити цей день у країні як день «Захисника Вітчизни», присвоєння одній з вулиць міста назви «Героїв Крут», відкриття меморіальних дошок на будівлях, пов'язаних з цими подіями, спорудження пам'ятника героям у Крутах на місці кривавого бою та ряду інших заходів, що їх вимагає чиста совість та людська гідність. Але з року в рік усе повторюється, а питань зрушити з місця не можливо. То що ж ми за народ? Сором і ганьба всім, хто забуває своїх героїв – дітей України, які віддали своє юне життя за її Волю, Незалежність, Самостійність, Соборність.

Ось вони, відомі на сьогодні учасники бою під Крутами:

Січові стрільці, старшини та юнаки військових шкіл

Астаф'єв, Битинський, Блаватний, Богаєвський Микола, Гончаренко Аверкій, Горошко, Дзюбик В., Заїка Іван, Заквалинський, Лиманський В., Лисогір Семен, Лощенко С., Магальяс Святослав, Михайлик Михайло, Могила С., Монкевич Борис, Носенко Дем'ян, Одинець, Отамановський Валентин Дмитрович, Роєнко С., Седлецький Гнат, Семирозум Модест, Твердовський Осип, Тимченко, Уманець В., Фіголь Анатолій, Цап Степан, Чорніта, Шарий Іван, Ярців (?), Яцків Микола.

Студенти двох університетів

Андріїв, Божко-Божинський Микола, Борозенко-Конотук, Буткевич Леонід, Гайдовський-Потапович Лесь, Головащук Кирило, Гончаренко (рідний брат Аверкія Гончаренка), Діателевич Т., Дикий Андрій, Дмитренко Лука Григорович, Дмитренко Василь (?), Довгаль Свирид, Залізник Володимир, Кирик, Король С., Курик, Лебідь Микола, Лизогуб Микола, Любенець Павло, Наумович Володимир, Омельченко, Пірук, Пітенко, Попович Олександр, Пури(і)к Ізидор (Сидір), Сірик Василь, Чижів Микола, Шерстюк Олександр (Іван), (Петро), Шульгин Володимир.

Гімназисти

Бліхарський Володимир, Ганкевич Микола, Гіба Юліян, Гнаткевич Василь, Дубницький Юрій, Кольченко Павло, Корпан Микола, Лоський

³² Там само, спр. 5, арк. 26.

Ігор, Лукасевич Левко, Піпський Григорій, Соколовський Андрій, Сорокевич Іван, Сушицький Онуфрій, Тарнавський Євген.

Лиш Ви, нащадки Святослава,
Герої-лицарі з-під Крут,
Пішли одні на бій кривавий,
Щоб Україну вирвать з пут.

*(Я. Ольшинка,
«Зі сну збудилась Україна»)*

* * *

Автор висловлює свою щирю безмежну подяку вельмишановному добродієві Юліянові Баку (м. Перемишль, Польща) за надані для цієї публікації цікаві матеріали про українські чоловічу та жіночу гімназії в Перемишлі, а також шановній пані Неоніллі Менцінській-Гук (м. Перемишль, Польща), яка донині зберігає в своїй цупкій пам'яті спогади рідних та близьких Івана та Володимира Сорокевичів про всю цю добропорядну, благочестиву родину з такою трагічною долею, і дала згоду на використання спогадів у цьому нарисі. □